

lyezésük és visszakereshetőségük biztosítása érdekében.

(Autoref. alapján)

KÖNYVTÁR- ÉS TÁJÉKOZTATÁSÜGY

Általános kérdések

97/353

FONOTOV, G.P.: Ideologičeskie li ucreždeniá biblioteki? = Bibliotekoved. 1997. 1.no. 12-20.p. Bibliogr.

Ideológiai intézmények-e a könyvtárak?

Jogsabály -könyvtárügyi; Könyvtár

Jelenleg Oroszországban viták folynak a könyvtárak, főként a közkönyvtárak és az általános tudományos könyvtárak dezideologizálásáról. Az 1994. évi új könyvtári törvény azzal kerüli meg a kérdésben való állásfoglalást, hogy miközben információs, kulturális és képző intézményeknek definiálja a könyvtárakat, az általuk szolgáltatott állományoktól megköveteli az ideológiai és politikai sokszínűséget. Vele szemben – helyesen – a régi könyvtári törvény (1984) „ideológiai, kulturális–közművelő és tudományos–tájékoztató intézmények” megfogalmazásban rögzíti a könyvtárak lényegét.

Ha egyszer az állomány ideológiai és politikai szempontból sokszínű, akkor a szolgáltatá-

soknak is valamiféleképpen viszonyítaniuk kell ehhez a sokszínűséghez. A kérdés csak az: mi-féleképpen. Nyilvánvaló, hogy a könyvtári munka dezideologizálása alatt – téves szóhasználattal – tulajdonképpen csak a kommunista ideológiától és az SZKP diktátumaitól való elzárkózás értendő.

Eltekintve az ideológia marxizmus–leninizmus jegyében történő meghatározásától, ideológián egy olyan nézetrendszert kell érteni, amelyben az embereknek a valósághoz és egymáshoz való viszonyulásai, a szociális viszonylatok és el-
lentmondások tudatosulnak és értékelődnek, továbbá a társadalom és az állam fejlődésének céljai és programjai körvonalazódnak benne. Az ideológiának különböző, ún. politikai, jogi, etikai, filozófiai, esztétikai és vallási formái vannak.

Ez láthatóan „bianco”-meghatározás, hiszen nem szól a nézetrendszer tartalmi milyenségéről. Oroszországban Jelcin elnök 1996-ban állami ideológia szükséges voltáról beszélt. Ennek összetevői: a patriotizmus érzése, az ország nagyszerű múltja által táplált büszkeség és a jövő ragyogóvá tételének vágya.

Nyilvánvaló: a könyvtáraknak ezt az ideológiát kell szolgálniuk részint Oroszország és a nagyvilág kulturális kincseiből válogatva, részint a partnerré fogadott olvasókat türelmesen nevelve. Ebben a könyvtárakat, különösen a közkönyvtárakat és az általános gyűjtőkörű tudományos könyvtárakat nem fogja megakadályozni a könyvtári törvény, amely, ha meg is „spórolja” az ideológiai funkció könyvtáraknak való odaítélését, tiltásokat sem mond ki ez irányban.

(Futala Tibor)

Nemzetközi könyvtárügy

97/354

YOUNGMAN SKRESLET, Paula: A people of the Book: information policy and practice in the Muslim world = Libri. 47.vol. 1997. 1.no. 57-66.p. Bibliogr.

A Könyv népe: tájékoztatási politika és tájékoztatási gyakorlat a muzulmán világban

Információtechnológia; Művelődéstörténet; Tájékoztatási politika

A könyvtári és információs szolgáltatások még mindig nem megfelelőek számos fejlődő országban, s az e tevékenység céljait kijelölő és a tervezést támogató politika gyakran hiányzik. A tanulmány azt vizsgálja, mit jelenthet a tájékoztatási politika a Föld egyik jelentős, gyakran csak „muszlim világ”-nak nevezett részén; felsorolja azokat a speciális erősségeket, melyekkel az iszlám tradíció a tájékoztatási politika sikeréhez hozzájárulhat és felhívja a figyelmet azokra az akadályokra, melyek hátráltatják a fejlődést e téren. Emlékeztet a törzsi, regionális, országos és nemzetközi szintű politika kialakításának szükségességére. A szerző úgy véli, hogy valószínűleg sok téves értelmezés és aggodalom akadályozza a helyzet pontos megértését és gátolja a javításhoz szükséges koherens, reális és eredeti stratégia kidolgozását.

(Autoref.)

97/355

MOORE, Nick: The information policy agenda in East Asia = J.Inf.Sci. 23.vol. 1997. 2.no. 139-147.p.

A tájékoztatási politika felfogása Kelet-Ázsia államaiban

Állami irányítás; Információipar; Információpiac; Tájékoztatási politika; Támogatás -pénzügyi-állami, hatósági

A tájékoztatási politika céljai az egész világon viszonylag azonosak. A célok elérése érdekében választott mechanizmusok azonban nagyon különbözőek. Nyugaton az uralkodó szabadpiacos gazdasági és politikai filozófia határozza meg a mechanizmusokat, így ezek a profitérdekektől, a versenytől és a deregulációtól függenek. Kelet-Ázsiában más politikai háttér rajzolódik ki: itt a hangsúly az állam és a magán-

szektor közötti partnerségre helyeződik. Az állam vezető szerepet játszik a politika kialakításában és az infrastrukturális befektetések finanszírozásában. A verseny irányított és szabályozott.

Ez a kétféle megközelítés más-más gazdasági, társadalmi és politikai feltételeket alakít ki. A tények azt mutatják, hogy Kelet-Ázsia politika által irányított felfogása valószínűleg sikeresebb, mint a nyugati piacvezérelt megközelítés.

(Autoref.)

Lásd még 388

Nemzeti könyvtárügy

97/356

[Danish library world.] = Scand.Publ.Lib. Quart. 30.vol. 1997. 2.no. 3-31.p.

Dán különszám, az 1997. évi kopenhágai IFLA-konferencia alkalmából

Könyvtári rendszer -országos; Könyvtárügy; Public relations

Dán különszám az 1997. évi kopenhágai IFLA-konferencia alkalmából. – Cikkei: Adatok Dániáról. – Dán közművelődési könyvtári statisztika 1995. – A dán közművelődési könyvtárak: a hagyomány és a jövő. – Újabb dán könyvtárépületek. – Az együttműködéses könyvtári rendszer (ld. a 357. tételt). – A Dán Könyvtári Központ (könyvtárellátó) (ld. a 361. tételt). – Könyvtárak a költségvetéért (az 1996. évet átfogó program). – Zenei élet. – Gyerekek bevonása a könyvtári munka tervezésébe (11 könyvtár kísérleti programja). – A dán könyvtári rendszer az Interneten – angolul.

97/357

HAPPEL, Rolf: The cooperating library system = Scand.Publ.Lib. Quart. 30.vol. 1997. 2.no. 13-16.p.

A dán együttműködéses könyvtári rendszer

Állami irányítás; Együttműködés -belföldi; Jogszabály -könyvtárügyi; Könyvtári rendszer -országos; Könyvtárügyi története

A dán könyvtári terminológia egyik legfontosabb fogalma az „együttműködésen alapuló könyvtári rendszer”. Az első szintet a helyi közkönyvtárak jelentik, a másodikat a megyei könyvtárak, amelyek háttérfunkciókat fejtenek ki az előbbiekre számára, végül a harmadikat az Országos Könyvtári Hivatal, az Állami és Egyetemi Könyvtár, a Királyi Könyvtár (nemzeti könyvtár) és más nyilvános tudományos könyvtárak, amelyek az előbbi két szintet szuperstruktúráként szolgálgják.

A dán könyvtári gondolkodás kezdetei az 1700-as évek végére mennek vissza. A 19. században főként a falusi könyvtárügy fejlődött: a kb. 1700 hitközség mintegy felében jött létre valamiféle könyvgyűjtemény. Az 1. világháború után alkotott első könyvtári törvény (1920) hozta létre az első koordináló szervezeteket, közöttük a megyei könyvtárakat. Ekkoriban a tekintélyelvű konzultáción, s nem az egyenlő partnerségen volt a hangsúly. Ebben a korszakban jött létre az Állami Közkönyvtári Felügyelőség (az Országos Könyvtári Hivatal – 1990 – elődje) is, továbbá az egységes dán könyvtári egyesület. Megszületett a falusi könyvtártól a Királyi Könyvtárig terjedő, koordinált könyvtári rendszer.

Az azóta eltelt időben további központi és koordináló szervezetek alakultak. Közöttük említést érdemel a Dán Könyvtári Iroda (1963) – 1991-es csődje után a Dán Könyvtári Központ (DBC) alakult – amely bibliográfiai termékekkel, PR-anyaggal látja el a közkönyvtárakat, továbbá szerkeszti a nemzeti bibliográfiát. A Dán Könyvtári Könyvkötészeti Központ (IBC) kezdetei 1949-re mennek vissza, s ma magánvállalkozásként végzi a könyvtárellátást. A Dán Közkönyvtárak Tároló Könyvtárát 1968-ban alapították; a Bevándorlók Irodalmának Dán Központi Könyvtárát 1984-ben, s 1990-ben vált a korábbi Vakok

Országos Könyvtára a közkönyvtárak hangos könyveinek fő kölcsönző központjává.

Most mind a 14 megyében működik megyei könyvtár, amelyeket – a törvény legutóbbi módosítása nyomán – nem a megye, hanem az állam finanszíroz. Ugyanakkor minden megyei könyvtár egyben városi könyvtár is. Ez azt jelenti, hogy költségvetésük túlnyomó része városi forrásokból származik.

A központi szervezetek közül némely kooperációs szervből szakszerűen menedzselte ellátó vállalattá változott. Így például az Országos Könyvtári Hivatallal kötött szerződés alapján állítják össze a nemzeti bibliográfiát, – bár az Európai Unió vonatkozó direktívája alapján néhány év múlva nyílt tendert kell e feladatra is kiírni.

Az Országos Könyvtári Hivatal egyre inkább tanácsadó, semmint autoritárius szerepet tölt be, s egyelőre igyekszik eleget tenni mind az állam, mind a szakma olykor egymással ütköző elvárásainak.

Gyakorlatilag 1920 óta nem változott lényegében a rendszer, amelyben a helyi közkönyvtárak közművelődési funkciót látnak el, s ehhez támogatást kapnak a szuperstrukturális háttérintézményektől. Ez a rendszer a nem géppel olvasható anyagok beszerzésén, feldolgozásán és terjesztésén alapult.

A háttérintézményekként szereplő központi könyvtárak igénybevétele azonban meglehetősen szerény. (A közkönyvtárak kölcsönzéseinek csak 0,2%-át teszik ki a tőlük kapott könyvek.) Túlzottnak tűnik ennek az ellátási rendszernek a dicsérete, s talán a használókkal közvetlen kapcsolatban álló közkönyvtárakra kellene a hangsúlyt helyezni az effajta kooperáció helyett.

Az információ egyre nagyobb része jelenik meg digitális formában és férhető hálózaton hozzá. Az együttműködésen alapuló könyvtári rendszer eddigi modelljének néhány vonása anakronisztikussá válik. Az együttműködés három szintje helyett inkább a közvetlen kapcsolatokon alapuló új modell válik érvényessé, amelyben a helyi közkönyvtár közvetlenül fér hozzá a háttérintézmények szolgáltatásaihoz. Az egyetemes könyvtár eszményét, amelyet már korábban feladtak a helyi közkönyvtár szintjén, most a megyei könyvtárak körében is fel kell adni, s a virtuális könyvtár gondolata jegyében sor kerülhet arra, hogy kevesebb megyei könyvtár lássa el a

hagyományos regionális feladatokat, de ugyanakkor országos feladatokat is vállaljon.

Az együttműködésen alapuló könyvtári rendszer a jövőben is várhatóan fennmarad, de ez megkívánja, hogy a háttérfunkciók finanszírozásának kérdését a politika oldja meg.

(Papp István)

97/358

ALEMNA, A.A.: A review of library provision in Ghana = Libr.Rev. 46.vol. 1997. 1.no. 34-44.p. Bibliogr. 8 tétel.

Res. francia és német nyelven

Könyvtári ellátás Ghánában

Könyvtári rendszer -országos

A cikk rövid áttekintést ad az ország könyvtárügyéről. A jelenlegi helyzetet a négy fő könyvtártípus szerint taglalja.

A *közművelődési könyvtárakat* a Ghanei Könyvtári Tanács (Ghana Library Board) irányítja, amelynek a tíz régióban egy-egy adminisztratív alközpontja van, továbbá az egész országban 43 felnőtt és 49 gyermek szolgáltatási pontot tart fenn. Az első közkönyvtárat egy accrai püspök, John Orfeur Anglionby alapította 1928-ban, saját 6000 kötetes könyvtárának nyilvánossá tételével. A Könyvtári Tanács 1950-ben jött létre; szolgáltatásai távoli településekre is eljutnak. A rendelkezésére álló könyvállomány az 1951. évi 50 ezerről 1981 közepére 1 millióra nőtt. 1992 februárjában már 2 milliós volt a felnőtt és 1,5 milliós a gyermekkönyvállomány.

A *felsőoktatási könyvtárak* teljes körű állami támogatásban részesülnek, és az információforrások mindenki számára hozzáférhetőek, a kölcsönzési és fénymásoló szolgáltatással együtt. Az ország első egyetemi könyvtára a Ghanei Egyetem (University of Ghana) könyvtára, 325 ezer kötetes könyvállománnyal és több mint 400 előfizetett folyóirattal – ezenkívül havonta 90 tudományos folyóiratot kapnak az AAS-tól

(American Association for the Advancement of Science). A washingtoni Kongresszusi Könyvtár osztályozási rendszerét használják, a kari-taniszéki könyvtárak állományáról közös katalógust építenek (ezek közül a közigazgatási, a társadalomtudományi, az afrikánisztikai, az orvostudományi és a jogtudományi gyűjtemények a legjelentősebbek).

A Tudományos-Műszaki Egyetem (UST) könyvtárát 1953-ban hozták létre, világbanki támogatással a közelmúltban sok természettudományos és műszaki könyvet tudtak beszerezni. Az eredeti 4000 kötetről mára az állomány 200 ezer kötetre nőtt, 360 folyóiratcímmel.

A Cape Coast-i Egyetem könyvtára 1962-ben létesült Kumasiban, az UST-ből való kiválással, irodalom-, közgazdaság-, történelem- és földrajztudományi profillal. Jelenleg két fő részlegre oszlik (a bölcsészettudományi és a természettudományi könyvtárra), de a pedagógiai taniszékeknek is van egy saját könyvtára, főleg kézikönyvekkel. A könyvtári munkafolyamatokat számítógépesítették.

Az UDS (University of Development Studies) könyvtára 1993-ban nyílt meg, agrártudományi gyűjtőkörrel.

A *szakkönyvtárak* közé a kutatással, pénzügyekkel, az iparral és kereskedelemmel foglalkozó intézmények könyvtárai sorolhatók, továbbá a minisztériumok, minisztériumi osztályok és a félállami szervezetek könyvtárai. A legrégebbi a Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Minisztérium 1890-ben alapított referenzs-könyvtára, amelyet hosszú stagnálás után a FAO segítségével próbálnak meg korszerűsíteni (állománya ma kb. 20 ezer kötet könyv és 100 folyóirat).

A Ghanei Kakaófeldolgozási Kutatóintézetet (Cocoa Research Institute of Ghana) 1938-ban alapították Tafóban; a könyvtár állománya jelenleg kb. 10 ezer könyv, 1000 brosúra és 150 folyóiratcím.

Az *iskolai könyvtári rendszer* terveit 1959-ben dolgozták ki, amikor is sok iskolai könyvtárnak juttattak el egységes könyvcsomagokat. Az iskolai könyvtárak főleg középiskolákban találhatóak. A tanítóképző intézeteknek régóta voltak könyvtárai: pl. Akropong Training College (1848), Adisadel College (1910), Wesley College (1922), Achimota College (1927) – ez utóbbiban a kezdetektől könyvtárosképzés is folyt.

A *Könyvtári Tanács*on belül iskolai és főiskolai részleg működik, amelynek fő feladata a középiskolai és tanítóképző intézeti könyvtárak támogatása (pl. központi könyvfeldolgozással, katalóguscédula-ellátással, ajánló bibliográfiákkal, tanfolyamok szervezésével, a külföldi könyv-adományok szétosztásával).

A könyvtárügy *fő feladatai* – könyvtár típusok szerint – a következők:

A *közművelődési könyvtárak* területén: a helyi könyvtárellátás megerősítése, a szolgáltatások fejlesztése, részvétel a felnőttoktatásban, a kulturális értékek megőrzése, az oktatási hangzóanyagok gyűjtése és terjesztése, a vakok és csökkentlátók segítése.

A *felsőoktatási könyvtárak* fejlesztésében: a könyvtárosok oktatói státuszának kivívása, a könyvtárközi kölcsönzés hatékonyságának javítása, egy központi katalógus létrehozása, a könyvtári erőforrásoknak a hallgatói létszám növekedéséhez igazítása, az új tantárgyak könyvtári támogatásának jobb megszervezése, az oktatószeméllyel való kapcsolat javítása (az oktatók pl. gyakran nem értik meg, miért nem lehet beszerezni az általuk kért dokumentumokat), az egyetemi könyvtárak bizottságának hatékonyabbá tétele.

A *szakkönyvtárak* fejlesztésében: a könyvtári dolgozók létszámának növelése (elsősorban a szakterületen is képzett könyvtárosokkal), a témafigyelő (SDI) szolgálatok erősítése, a könyvtári állományok és szolgáltatások megfelelő elhelyezése, s a számítógépesítés.

Az *iskolai könyvtárak* fejlesztésében: iskolai könyvtári törvény kidolgozása, a könyvtár fontosságának megértetése az iskolaigazgatókkal, az iskolai könyvtárban dolgozók képzettségének fokozása (csak néhány iskolában működnek könyvtáros tanárok), a szolgáltatások színvonalának javítása, megfelelő épületbe költözés, iskolai könyvtári irányelvek kidolgozása (a könyvtáros egyesület, a Könyvtári Tanács, valamint az oktatási minisztérium együttműködésével).

A szerző megállapítja, hogy a ghanai könyvtárügy koordinálatlan, ezért egy nemzeti könyvtár létesítését javasolja (amely központja lehetne a bibliográfiai tevékenységnek, központi katalógust és folyóirat-lelőhelyjegyzéket adhatna ki).

(Mándy Gábor)

97/359

HOWORKA, Bolesław: O projekcie „Programu rozwoju informacji naukowej i technicznej w Polsce (z zadaniami do 2000 r.)” = Bibliotekarz. 1997. 2.no. 5-8.p.

„A tudományos és műszaki információ fejlesztési programja Lengyelországban a 2000-ig szóló teendőkkel” c. tervezetről

Fejlesztési terv; Tájékoztatási rendszer

A szakmai nyilvánosság tudta nélkül készült el 1996 szeptemberében a tudományos–műszaki tájékoztatás programtervezete, amelyet a Tudományos Kutatási Bizottság Országos Tájékoztatáspolitikai Munkaközössége „hozott tető alá”. (Jellemző módon a referált cikk szerzője is csak informális úton jutott hozzá egyik példányához.)

A tervezet elkészítése s benne a 2000-ig elvégzendő feladatok kiemelése azért volt időszzerű, mert az 1971. évi 35. számú minisztertanácsi határozat hatályon kívül helyezése óta a tudományos–műszaki tájékoztatás nem támaszkodhatott semmiféle jogszabályi alapra.

Egyébként a dokumentum helytállóan határozza meg a tudományos–műszaki tájékoztatás rendeltetését: használó központú. Keretében azok a jórészt stratégiai szolgáltatások is a „helyükön vannak”, amelyek a nemzetgazdasági és nemzeti kulturális szükségletek kielégítését hivatottak szolgálni.

Fogyatékosága viszont, hogy továbbra is az információs és a könyvtári rendszer párhuzamos fenntartásával számol. Ez – mondatják az elmúlt évtizedek tapasztalatai – alkalmatlan megoldás. Két rendszer helyett egyetlen könyvtári–információs rendszerre van szükség, amelyet a Tudományos Kutatási Bizottság vagy az Oktatási Minisztérium felügyelete alá kellene helyezni. E rendszerbe csak azok az intézmények nyernének besorolást, amelyek a különféle központi szervek és a területi (vajdasági) önkormányzatok fenntartásában fejtik ki tevékenységüket. Az említett megoldást annak ellenére is el kell érni, hogy a Kulturális és Művészeti Minisztérium, az egész könyvtárügy eddigi „ura”, tiltakozni fog miatta. (Az ő kompetenciája a közmű-

velődési könyvtári törvény javaslatának előkészítésére terjed ki.)

A tervezetből nem szabad hiányolni a vállalati-üzemi szakkönyvtárakat és/vagy információs munkahelyeket érintő állásfoglalásokat: napjaink körülményei között ui. e szférában nincs helye az állami közbeavatkozásnak.

A tervezet több pontján határozottabb állásfoglalás volna célszerű. Nevezetesen: mivel a könyvtári-információs rendszer intézményeit a költségvetés finanszírozza, részükre nem tetszőlegesen, hanem kötelezően kellene előírni az együttműködést. Ki kellene mondani azt is, hogy a szóban forgó intézmények eszközbeszerzéseik után sem ÁFÁ-t, sem vámot nem fizetnek. Végül hangsúlyosabbá kellene tenni a tervezet a képzés és továbbképzés ügyében. Legyen követelmény a használói ismeretek kötelező oktatása minden felsőoktatási intézményben, s a régebben végzetek ilyen irányú továbbképzését ugyancsak kötelezővé kellene tenni. Ez hatékony továbbképző szervezet kialakítását feltételezi.

Az ismertetett tervezet a tudományos-műszaki tájékoztatási rendszert szabályozó törvény előkészítésének első lépését jelenti. E törvény előkészületi szakaszában arra is gondolni kell, hogy a határterületi törvények paragrafusai közé belekerüljenek azok a kiegészítések-módosítások, amelyek összhangban állnak a könyvtári-információs törvény meghagyásaival. A szerző itt a felsőoktatási, tudományos akadémiai, tudományos kutatási és fejlesztési, levéltári, múzeumi és közművelődési törvényre gondolt.

(Futala Tibor)

97/360

BLAZINA, Vesna: Mémoicide ou la purification culturelle: la guerre et les bibliothèques de Croatie et de Bosnie-Herzégovine = Doc.Bibl. 42.vol. 1996. 4.no. 149-163.p.

A kulturális örökség szándékos pusztítása Horvátországban és Bosznia-Hercegovinában

Háborús károk; Könyvtárépület

1991 óta Bosznia-Hercegovina kulturális öröksége kulturális tisztogatásnak esik áldozatul.

Nemzetközi szervezetek deklarálták, hogy a könyvtárak és levéltárak rendszeres és szándékos pusztítása emberiség elleni bűntett, amint ezt nemzetközi jogszabályok, valamint a genfi (1949) és hágai (1954) konvenciók is meghatározták. Amíg a könyvtárosok az épületek és gyűjtemények helyreállításával foglalkoznak, a Hágai Nemzetközi Háborús Bíróság eljárást folytat a boszniai szerb vezetők ellen kultúraellenes bűncselekmények miatt.

(Autoref.)

Lásd még 365-366, 382, 392, 407, 462

Központi szolgáltatások

97/361

WANECK, Kirsten: The Danish Library Centre. A service organisation for the entire Danish library system = Scand.Publ.Lib. Quart. 30.vol. 1997. 2.no. 17-19.p.

A Dán Könyvtári Központ

Könyvtárellátó; Központi katalógus -online; Nemzeti bibliográfiai intézet; Szolgáltatások átvétele

A Dán Könyvtári Központ (DBC) központi helyet foglal el a dán könyvtárügyben. A vállalat tulajdonosai állami szervek és önkormányzatok, valamint egy kiadó. A DBC 1994-ben két önálló vállalatra oszlott: a DBC-re, amely bibliográfiai szolgáltatásokat nyújt, s a DBC Media-ra, amely CD-ROM-okat, videokazettákat, hangos könyveket és zenei dokumentumokat ad el a könyvtáraknak. A két cégnek együttesen 150 munkatársa és 125 millió dán koronás éves forgalma van.

A DBC tartja fent és fejleszti a DanBib-et, amely a dán könyvtárak állományának közös adatbázisa; tartalmazza a Library of Congress és a British National Bibliography tételeit is, összesen mintegy 9 millió rekordot. Az adatbázis felhasználható a könyvtárközi kölcsönzés lebonyolítására is. Külföldi adatbázisokhoz (pl. OCLC) hozzáférést kínál.

A BibNet az országos könyvtári hálózat, amely megkönnyíti a könyvtáraknak az elektronikus adatcserében és könyvtárközi kölcsönzésben való részvételt, valamint az Internethez való hozzáférést.

A DBC készíti a dán nemzeti bibliográfia anyagának 90%-át (könyvek, elektronikus dokumentumok, audiovizuális anyagok, újság- és folyóiratcikkek – a későbbiek folyamán várhatóan Internet-dokumentumok is) a Kulturális Minisztériummal kötött szerződés alapján. (A fennmaradó részt a Királyi Könyvtár szerkeszti.) A közkönyvtárak és iskolai könyvtárak számára központi katalogizálást folytat. Az e könyvtárak által feldolgozott speciális anyag, valamint a tudományos és szakkönyvtárak által készített rekordok is belekerülnek a DanBib-be. A szolgáltatás elektronikus formában történik, a nyomtatott cédulák és jegyzékek majdnem teljesen eltűntek. (Ezek közül említést érdemel az állománygyarapítási tanácsadó, amely annotációkat közöl könyvekről és minden egyéb dokumentumról; ezt azonban hamarosan felváltja egy elektronikus szolgáltatás.) A könyvtárak számos PR-anyagot is rendelhetnek a DBC-től.

A könyvtárak nagy érdeklődéssel fogadták a CD-ROM-okat, videókat. A DBC Media megkönnyítette dolgukat azzal, hogy a használathoz szükséges jogokat megvásárolja.

A DBC tevékenységét a folyamatos fejlesztés jellemzi. Több hazai és európai projektben is részt vesz. A fejlesztés, a minőség és a használókkal folytatott párbeszéd garantálja, hogy a DBC megőrzi központi helyét az elkövetkező években is.

(Papp István)

Együttműködés

97/362

ABID, Abdelaziz: Mémoire du monde: préserver notre patrimoine documentaire = Bull.Bibl.Fr. 42.tom. 1997. 2.no. 8-15.p.

Az Unesco „A világ emlékezete” nevű programja

Együttműködés -nemzetközi; Megőrzés; Nemzetközi szervezet; Régi és ritka könyvek gyűjteménye

A cikk felvázolja az Unesco által indított „A világ emlékezete” nevű programot, melynek célja, hogy a világörökség részét képező, veszélyeztetett dokumentumokat megőrizze, javítsa a hozzáférést ezekhez, felhívja a figyelmet értékeikre és terjessze a velük kapcsolatos anyagokat. A szerző felsorolja azokat a kritériumokat, amelyek e dokumentumok regisztrálásához és speciális programokba történő felvételéhez szükségesek és ismerteti ezek műszaki, jogi és pénzügyi hátterét. Számos programot mutat be, többek között a prágai nemzeti könyvtár kézírataival, a szentpétervári Radziwill Krónikával, az isztambuli Kandilli Observatórium csillagászati kézírataival, a kairói nemzeti könyvtár kézírataival, a gyarmati időkből származó 3.000 afrikai képezlappal kapcsolatosat, az „Oroszország emlékezete” nevűt stb.

(Autoref.)

97/363

BUSSMANN, Ingrid – MUNDLECHNER, Birgit: Ein neuer Zugang zu Kinderbibliotheken. Die Virtuelle Kinderbibliothek CHILIAS – ein EU-Projekt = Buch Bibl. 49.Jg. 1997. 6.no. 384-388.p.

Res. angol nyelven

A gyermekkönyvtár új értelmezése. Az EU CHILIAS nevű virtuális gyermekkönyvtári projektje

Együttműködés -nemzetközi; Gyermekkönyvtár; Számítógép-hálózat

A CHILIAS nevű program (Children's Library – Information – Animation – Skills) a Stuttgarti Városi Könyvtár vezetésével működik. Unikum abban, hogy Németországban tervezték meg, 9-12 éves gyermekeket vesz célba és az EU kis

számú közkönyvtári projektjeinek egyike. Az együttműködő partnerek Finnországból, Görögországból, Nagy-Britanniából, Portugáliából és Spanyolországból kerültek ki.

Az Internet használatát játékosan, kreatív módon és kísérleti jelleggel kívánják a gyerekekkel megtanítani úgy, hogy új felfogást honosítsanak meg a gyermekkönyvtárakhoz, könyvekhez és a médiához való viszonyukban.

Az anyagokat a gyerekeket érdeklő témákról gyerekek csinálják. Ehhez több stuttgarti iskolával működtek együtt.

Az első prototípusban Stuttgart városáról, a városi könyvtárról, irodalomról, kedvenc íróikról és kedvenc témáikról, így zenéről, sportról és az állatokról találnak információt a gyerekek. A virtuális gyermekkönyvtárat az együttműködő partnerekkel hat nyelven fejlesztik majd ennek alapján ki. A finn és a brit partner vezetésével játékos programot dolgoznak ki a hálózati információkeresés oktatására.

A projekt első fázisában lefolytatott felmérés megerősíti azt, amit a gyermekkönyvtárosok is megfigyeltek: a gyerekek természetes módon bánnak a számítógéppel és a multimédiával, a számítógéppel való foglalatosság legtöbb formáját játéknak tekintik.

Stuttgartban 75%-uk fér hozzá PC-hez. Más országokhoz hasonlóan ez otthon vagy a könyvtárban lehetséges elsősorban, míg az iskolai számítógépek száma kevesebb, mint Finnországban vagy Nagy-Britanniában.

(Koltay Tibor)

97/364

LAICH, Uwe – PERTSCHI, Ottmar: Erste Hilfe für die National- und Universitätsbibliothek Bosnien-Hercegovina in Sarajevo = Bibliotheksdienst. 31.Jg. 1997. 4.no. 583-589.p.

Elsősegély Bosznia-Hercegovina Nemzeti és Egyetemi Könyvtárának

Egyetemi könyvtár; Háborús károk; Nemzeti könyvtár; Támogatás -más országnak

A szarajevói Városháza, a város egyik meghatározó épülete 1992 nyarán kigyulladt és porig

égett, s elpusztult benne Bosznia-Hercegovina nemzeti könyvtárának (egyben Szarajevó egyetemi könyvtárának) csaknem teljes állománya, több mint kétmillió kötete is. A könyvtár hiánya lehetetlenné teszi a tudományos kutatómunka megindulását és kétségessé teszi a lassan meginduló egyetemi oktatás eredményességét. Az NSZK művelődési minisztériuma hatáskörében működő, a közép-kelet-európai könyvtárak támogatására szánt program keretében ezért a Stuttgarter Egyetemi Könyvtár segítségét ajánlotta fel a könyvtár újjászervezéséhez. Első lépésként két munkatársa elutazott Szarajevóba (a cikkben leírt viszontagságos körülmények között), hogy a helyszínen, az érdekeltekkel együtt döntsék el a segítségnyújtás módját és tartalmát.

Az elpusztult könyvtár állományából 150-250 ezer kötet maradt meg, ezeket ideiglenesen egy egykori dohánygyárban helyezték el, a nyirkos helyiségek azonban kétségessé teszik a megmaradt állomány épen maradását. A könyvekkel együtt elpusztultak a katalógusok is, valamint a könyvtár teljes technikai berendezése. Az egyik legsürgősebb feladat: a megmaradt könyvek gépirásos katalogizálása, hogy a használat újra megindulhasson.

A könyvtár gyarapítási-feldolgozó osztálya – erősen csökkentett létszámmal – ismét megkezdte működését. A pénzügyi helyzet azonban nem teszi a vásárlást lehetővé, a munka a kötelempéldányok és az ajándékok feldolgozására korlátozódik. Ajándékként a könyvtár mintegy 50 ezer kötetet kapott részben az Egyesült Államokból, részben az iszlám országoktól. A régi állomány feldolgozását a munkaerő és a technikai eszközök hiánya lehetetlenné teszik. A háború előtt 110 dolgozót foglalkoztató könyvtár létszáma 36 főre süllyedt, ez a szükséges visszamenőleges feltáráshoz elégtelen. Az intézménynek nincs pénze a feldolgozó munkához új munkatársak alkalmazására, sőt a meglévő dolgozók sem kaptak három hónapja fizetést. Technikailag a megoldást a számítógépes állományfeltárással bevezetése és a dokumentumok címlapjainak szkennerezése jelentené, ami a gépeken kívül a személyzet kiképzését is feltételezi.

Milyen támogatásra van reális kilátás és mire lenne még szükség?

A Városháza elpusztult épületét Ausztria építteti újjá, a jövőben ismét ez lesz a Nemzeti-

és Egyetemi Könyvtár székhelye. Bár jelenleg több állami és magánintézmény is pályázik az épület helyiségeire, többé-kevésbé valószínűnek látszik, hogy az átadás után (egy vagy két év múlva) az épület birtokosa és kizárólagos használója a könyvtár lesz.

A város központjában levő volt Tito-laktanyában rendezik be a korábban szétszórta működő egyetemek központját, ebben a Nemzeti és Egyetemi Könyvtár (egy melléképülettel együtt) kb. 3500 négyzetméter alapterületet kapna. Az ablaktalan és erősen rongált épület felújításához azonban jelenleg még hiányoznak az anyagi lehetőségek. A könyvtárnak 100 ezer német márkára lenne ahhoz szüksége, hogy a két felajánlott épület valamelyikét használhatóvá tegye. Ebben az esetben lehetővé válna – az állomány szabta keretek között – az irodalomellátás, a kölcsönzés és a helyben olvasás megindulása

A közép-kelet-európai könyvtárakat támogató program keretében a könyvtár a következő támogatásban fog részesülni:

- ingyenesen megkapja német tudományos folyóiratok előfizetett számait 1999-ig;
- számítógépes technikát kap;
- gyorssegélyként tudományos folyóiratokból fotókópiákat kap.

Szükség lenne még a munka megindításához egy másoló berendezésre, egy mikrofilmolvasó készülékre, könyvkötészeti és fotólaboratóriumi műhelyre valamint ofset nyomdára is.

A szarajevói kollégák meghívást kaptak Stuttgartba és Baden-Württemberg tartomány más könyvtáraiba is, hogy a könyvtárak által felajánlott duplumkönyvekből, könyvtári bútorokból és technikai eszközökből (pl. írógépek) válogassanak maguknak.

(Katsányi Sándor)

97/365

Stanowisko Forum Polskiego Towrzystwa Bibliologicznego = Prz.Bibl. 65.rocz. 1997. 1.no. 68.p.

A Lengyel Bibliológiai Társaság állásfoglalása [a Lengyelországban maradt német könyv-

gyűjtemények további sorsával kapcsolatban]

Régi és ritka könyvek; Hadizsákmány

A Lengyel Bibliológiai Társaság 1996. dec. 5-6-án fórumot rendezett Varsóban, ahol megvitták a 2. világháború után az országhoz csatolt nyugati területeken visszamaradt német könyvtárakkal kapcsolatos elvi kérdéseket és tennivalókat. A fórumon számos előadás hangzott el, és az itt referált állásfoglalással zárult. A Przegląd Biblioteczny 1997. évi 1. számának java részét az elhangzott előadások cikkesített változata teszi ki. A fórum állásfoglalása a következőket tartalmazza:

1. Tekintettel arra, hogy a hátramaradt német könyvtárakkal való munkát az állam politikája jelentős mértékben befolyásolja, a Kulturális és Művészeti Minisztérium mielőbb adjon ki irányelveket az e téren való mihezertartás végett.

2. A fórum résztvevői kijelentik, hogy a hátramaradt német könyvtárak jogi és morális szempontból Lengyelország tulajdonát képezik.

3. E könyvtárak – az egyes lengyel könyvtárak állományteként – teljesen nyilvánosak, és minden érdeklődő használhatja őket. A fórum elvárja, hogy a német könyvtárak hasonlóképpen bánjanak a németországi lengyel gyűjteményekkel.

4. Kívánatos, hogy a német könyvtárakban intenzívebbé váljanak a lengyel kutatások a német kollégák egyidejű segítségével mellett.

5. El kellene döntenie, hogy a jelenleg kincstári vagyont képező visszamaradt német könyvtárak továbbra is letétként maradjanak az érintett könyvtárak állományában, vagy átadják-e őket tulajdonukba, ami egyet jelent azzal, hogy egy-egy-ük áthelyezhetővé, cserélhetővé és eladhatóvá válnak.

6. A fórum azt szeretné, hogy a hátramaradt német könyvtárak kevésbé értékes, történelmileg közömbös anyagával a lengyel könyvtárak racionálisan és a szakmai pragmatizmus alapján gazdálkodjanak.

7. Lépéseket kell tenni annak érdekében, hogy a hátramaradt német könyvtárak feltárását, konzerválását és hozzáférhetővé tételét költségvetési előirányzatok biztosítsák.

8. Sürgető szükség mutatkozik a krakkói Jagelló Könyvtár állományában található 19. és 20. századi, korábban a berlini Állami Porosz Könyvtár tulajdonában volt művek megfelelő állományvédelmének pénzügyi megalapozására.
(Futala Tibor)

97/366

HOWORKA, Boleslaw: O koordynatorze działalności biblioteczno-informacyjnej = Bibliotekarz. 1997. 4.no. 2-4.p.

A könyvtári-tájékoztató tevékenység koordináló szerve

Koordináció -belföldi; Könyvtárpolitika

Sem a jelenleg még hatályos, sem a tervezett új könyvtári törvény nem számol a könyvtári, illetve a vele egy rendszer alá vonandó tájékoztató tevékenység hatékony koordinálásával. Ami van és ami a jövőre nézve terveződik, az az Állami Könyvtári Tanács mint a Kulturális és Művészeti Minisztérium tanácsadó szerve, amelynek útmutatásait a kulturális és művészeti tárca csak az ágazati minisztériumok egyetértésével viheti sikerre. Az eddigi tapasztalatok megmutatták, hogy ez az „oldalról való koordinálás” nem hatékony.

Helyette olyan kormányzati szervre volna szükség, amely felülről koordinál. Egy ilyen szerv létrehozására több könyvtárosi fórum tett (a Kulturális és Művészeti Minisztériumnak nem tett) javaslatot, s újabban az információs szakemberek is ilyen szerv létrehozása mellett kardoskodnak fejlesztési koncepciójukban.

Ha sikerülne a pillanatnyilag még külön-külön könyvtári és tudományos-műszaki tájékoztató rendszerben való gondolkodást egy közös könyvtári-tájékoztató rendszer melletti gondolkodássá integrálni, illetve ennek nyomán meg is valósítani ezt a közös, tudományos és regionális könyvtárakból, illetve információs központokból álló rendszert, az ilyen felülről koordináló szervre még nagyobb szükség lenne.

Ez a szervezet (alkalmas nevet nem nehéz találni rá) nem a fenntartói felügyelet ellenében tevékenykedne, hanem a rendszerbe tartozó in-

tézmények együttműködését ösztönözné, amire megfelelő pénzügyi keretekkel is diszponálna. Ezen túlmenően elemezné a könyvtári-információs tevékenység iránti társadalmi elvárásokat, s ezek kielégítésére mozgósítaná a különféle könyvtárfenntartók erőforrásait.

Érvelését a referált cikk szerzője példafelhasználással is megpróbálja alátámasztani, mondván: „Az efféle megoldásra számos nyugat-európai országban van precedens, így pl. Dániában is, melyet a II. Köztársaság korai éveitől kezdve követendő mintának tekint, létezik a Nemzeti Könyvtáros Hivatala, amelynek felhatalmazásai az előadottaknál szélesebb körűek, s ez nem utóközik sem a piacgazdasággal, sem a helyi önkormányzatiság kiépült és tartós rendszerével”.
(Futala Tibor)

Lásd még 357, 375, 388, 402, 405, 413, 452, 456, 459

Könyvtárosi hivatás

97/367

WALSH, Virginia: The future of the library profession = IFLA J. 23.vol. 1997. 1.no. 13-16.p.

A könyvtáros szakma jövője

Jövő könyvtára; Könyvtárosi hivatás; Levéltár; Számítógép-hálózat; Szerzői jog; Szolgáltatások; Támogatás -más országnak

A szerző hangsúlyozza azokat a fenyegetéseket és lehetőségeket, amelyeket a modern információs technika jelent az egész könyvtáros-társadalomra és felsorolja a további megfontolást igénylő témákat. Ezek közé tartozik például az online információ tartalmának szabályozása, szerzői jogi kérdések az új digitalizált környezetben, a hagyományos könyvtári szolgáltatások folyamatos biztosítása és a fejlődő országok érdekei. Az új információs technológia megjelenésével eltűnik az éles határ a könyvtáros és levéltáros szakma között, s célszerű minden fél számára előnyös partneri kapcsolatokat kialakítani

az információs szektor más tagjaival, beleértve a levéltárosokat is.

(Autoref.)

97/368

MACHALSKA-GARBACZ, Anna: Bibliotekarz roku 2000 = Bibliotekarz. 1997. 1.no. 1-4.p. Bibliogr. 8 tétel.

A kétezredik év könyvtárosa

Könyvtárosi hivatás; Prognózis

A korszerű technikák lehetővé teszik, hogy potenciálisan mindenki hatalmas és folyvást növekvő mennyiségű információhoz jusson hozzá. Viszont az is tény, hogy minél több az információ és minél könnyebben lehet hozzáférni, annál bajosabban tudja megelni a használó azt az információt, amelyre szüksége van. Ez a helyzet a könyvtárost az információk „tengerén” való navigálással „bízta meg”. Feltéve, ha... A sok „ha” közül a legfontosabbak:

– el kell ismerni a változások folyamatos voltát,

– vállalni kell az állandó tanulást (továbbképzést) mint a szervezetszerű működés integráns részét,

– a hierarchikus struktúrákat vízszintes partneri struktúrákkal kell felváltani,

– nagy jelentőséget kell tulajdonítani a használókkal kialakítandó partnerségnek és együttműködésnek,

– a munkatársak irányítását felelősségtudatokra s nem pedig ellenőrzésükre kell alapozni.

A könyvtárakban az új lehetőségeknek köszönhetően leépül a „feldolgozó üzem” és az olvasószolgálati adminisztráció. A szakmát gyakorlók munkájában elszaporodnak a didaktikus és az instruktív elemek. Ez – bizony – munkaerő-átcsoportosítást és átképzést tesz szükségessé, és radikálisan módosítja a könyvtárosképzés tartalmát, illetve módszereit is.

Az alapképzés valószínűleg három szakosításra fog berendezkedni. Az ún. kreátorokat a szolgáltatások megszervezésére és továbbfej-

lesztésére kell felkészíteni. A kommunikátorok feladata az információknak az éppen jelentkező szükségletek kielégítésére történő adaptálása lesz. Végül a konszolidátoroknak az információk gyűjtését és a várható szükségletekre történő „alakítását” kell megoldaniuk, hogy a szolgálat „keze ügyében” legyenek a gyors igénykielégítés előfeltételeként. E feladatok ellátása korántsem lesz egyszerű, csak az igazi profik és a sokféle biztos ismerettel rendelkezők érhetnek el e tekintetben sikereket.

Ha a szakma egésze és legtöbb egyede végre tudja hajtani ezt a hivatásrevíziót, nincs miért szorongania. Olyannyira nem, hogy több szakíró egyenesen „aranykornak” prognosztizálja az előttünk álló – mondjuk csak szerényen – évtizedeket.

(Futala Tibor)

97/369

St.CLAIR, Gloriana: The digital librarian = J.Acad.Librariansh. 23.vol. 1997. 2.no. 79-80.p.

A digitális könyvtáros hét fő feladata

Elektronikus könyvtár; Feladatkör; Könyvtárosi hivatás

A szerző hét pontban foglalja össze a digitális könyvtárosok feladatait, valamint felhívja a figyelmet néhány olyan tényre, melyek korlátozhatják a digitális könyvtár sikerességét.

A digitális könyvtárosok hét kötelezettsége:

– Műszaki szerkesztés. A humán tudományágakra jellemzőek a speciális, kevesek által olvasott közlemények. Ezek hagyományos előállítása nem kifizetődő. Új teret nyit azonban az elektronikus publikálás lehetősége. A szerzők – együttműködve a műszaki szerkesztői munkákat elsajátító könyvtárosokkal – „kiadhatják” műveiket, melyekhez aztán a létrehozó könyvtárban térítés ellenében lehet hozzáférni, vagy más könyvtáraknak el lehet adni.

– Keresőrendszerek kifejlesztése. A WWW-ben kb. 150 millió oldalnyi információhoz lehet hozzájutni. Rendkívül közkedvelt keresőrendszerek állnak ehhez rendelkezésre, mint például az

Infoseek Guide és az Altavista. Ezek azonban nélkülözik azokat az előnyöket, melyeket a könyvtári katalógusok és publikált indexek nyújtanak: az ellenőrzött szótárak és az összefüggő kifejezéseket összekapcsoló deskriptorokat. Ennek eredményeképpen egy-egy keresésnél jócskán akadhatnak kevéssé, vagy egyáltalán nem releváns tételek is.

– Metaadatbázisok létrehozása. A könyvtárosok feladata lesz a tájékoztató eszközök feltérképezése és azoknak a metaadatbázisoknak a létrehozása, melyek összekötő kapocsként szolgálnak majd a gépi indexek (Internet keresőrendszerek) és a manuálisan előállított katalógusok között.

– Az új típusú képzés kialakítása. A hallgatóknak el kell sajátítaniuk a nem hagyományos módon publikált források használatát, a köztük való eligazodást. Nagy segítséget nyújthatnak a könyvtárosok, különösen a távoli használók esetében. A tanuláshoz jól alkalmazhatók az Internetes telefonvonalak, a videóképes összeköttetés és a szoftverek, melyek a könyvtáros számára látni engedik az információkeresést végző személy képernyőjének tartalmát.

– Archiválás. Továbbra is a könyvtárak fogják gyűjteni a ritkán használt dokumentumokat. A megőrzésben és a gyakran használt anyagok rendelkezésre bocsátásában egyaránt nagy szerepe lesz a digitalizálásnak. A gyors technikai változások miatt a könyvtárosoknak igen óvatossá kell lenniük a megfelelő eljárások kiválasztásánál.

– Állománygyarapítás. A könyvtáraknak még mindig megvan – és meg is marad – a megőrzési funkciójuk. Meg kell oldani tehát például azoknak az adatbázisoknak az archiválását is, melyekhez a kiadók csak a használat jogát biztosítják a könyvtáraknak az előfizetés ellenében. Itt megoldás lehet a kiadókkal való megállapodás, szerződéskötés.

– A korrekt használati jog biztosítása. A szerzői jogi törvény még nem eléggé precíz az elektronikus információk használatával kapcsolatos alapelveket illetően. A könyvtárosoknak vezető szerepet kell játszaniuk a szabályozásban, hogy maximálisan biztosítsák az oktatás, a tudományos közösség érdekeit.

Mindazonáltal gyakran felmerülnek az alábbi ellenérvek a digitális könyvtárakkal szemben: a

digitális könyvtárat nehéz megtervezni, sokan nem szeretnek képernyőről olvasni, a távoli információ-használat elmagányosít, nagyobb az esélye a plágiumnak. Mindezt józanul felmérve a könyvtárosok mégis úgy gondolják, hogy az új technológia alkalmazása szükséges ahhoz, hogy meg tudjanak felelni a tudományos közösség és az egyetemi hallgatók által támasztott követelményeknek.

(Fazokas Eszter)

97/370

Kompetenzen für Spezialbibliothekare des 21. Jahrhunderts. [Comp. by] Special Libraries Association = Bibliotheksdienst. 31.Jg. 1997. 4.no. 601-609.p.

Mit kell tudnia a 21. század szakkönyvtárosának?

Könyvtárosi hivatás; Szakkönyvtár

A Special Libraries Association 1996-os ajánlásai szakmai és személyes kompetenciára bontják a szakkönyvtárosokkal szemben támasztott kívánalmakat.

A szakmai kompetencia körébe tartoznak a következők:

– a szakkönyvtáros rendelkezzen az információforrások tartalmára vonatkozó szakértelemmel és legyen képes kritikusan megítélni a forrásokat és kiválasztani közülük a relevánsakat;

– legyen meg a kiszolgált intézménnyel vagy a használókkal kapcsolatos megfelelő szakismerete;

– a könyvtárat működtető szervezet stratégiai céljaival összhangban álló, használóbarát, könnyen hozzáférhető és költséghatékony tájékoztatási szolgáltatásokat fejlesszen és gondozzon;

– nyújtson kiváló használóképzést és kiemelkedő szinten támogassa a használókat;

– mérje fel az információs igényeket, tervezzen meg és kínáljon értéknövelt tájékoztatási

szolgáltatásokat ezeknek az igényeknek a kielégítésére;

– használja az adekvát információs technológiákat információk szerzésére, strukturálására és terjesztésére;

– alkalmazzon adekvát munkamódszereket és menedzsment-módszereket abból a célból, hogy a vezetőkben tudatosítsa a tájékoztatási szolgáltatások fontosságát;

– külső és belső használói számára fejleszzen ki specifikus tájékoztatási termékeket;

– értékelje az információhasználat eredményeit és vizsgálja meg, hogyan oldhatók meg a használat problémái az információ-menedzsment módszereivel;

– folyamatosan törekedjen arra, hogy a tájékoztatási szolgáltatásokat a változó igényekhez igazodva jobbra tegye;

– működjön az intézmény felső vezetésének hatékony tagjaként és tájékoztatási kérdésekben legyen annak tanácsadója.

A *személyes kompetencia* körébe pedig az alábbiak tartoznak:

– a szakkönyvtáros tűzze ki célul azt, hogy kiemelkedő szolgáltatásokat nyújt;

– a könyvtárban és azon kívül is keresse a kihívásokat, továbbá lássa meg az új esélyeket és lehetőségeket;

– kövesse a trendeket;

– legyen figyelemmel a szakmai partnerkapcsolatokra és a potenciális szövetségesekre;

– teremtsen meg a kölcsönös tisztelet és bizalom légkörét;

– rendelkezzen hatékony kommunikációs képességekkel;

– legyen képes a team-munkára;

– vegye át a vezetést;

– tervezzen, állítson fel prioritásokat és figyelmeztet az igazán fontosra irányítsa;

– legyen elkötelezett az önképzés-továbbképzés iránt és foglalkozzon saját szakmai pályájának tervezésével;

– legyen vállalkozó szellemű és teremtsen új lehetőségeket;

– értékelje a szakmai szervezetek tevékenységét és a szakmai szolidaritást;

– legyen rugalmas és hozzáállása legyen pozitív korunkban, amelyet a folyamatos változás jellemez.

(Koltay Tibor)

97/371

DESCHAMPS, Jacqueline – DESCHAMPS, Jean-Claude: *Représentations des qualités d'un professionnel de l'information documentaire chez les candidats à l'examen d'entrée à l'ESID= Documentaliste*. 34.vol. 1997. 1.no. 33-38.p.

Hogyan képzelik el a könyvtárszakra felvételizőket az ideális információs szakembert?

Könyvtárkép; Könyvtárosképző intézmény; Közvéleménykutatás

A genfi könyvtárosképző főiskolára felvételizőknek gyakran felteszik a kérdést, milyen tulajdonságokkal kell rendelkezniük az információs szakembereknek. A cikk az 1991 és 1994 között vizsgázók válaszait elemzi. Emberszerető, műszakilag képzett, kreatív, szolgáltatás-központú – ezeken az előzetes elképzeléseken kívül két ellentétes nézet körvonalazódik: az egyik szigorúan a műszaki hozzáértés fontosságát hangsúlyozza, a másik az emberi értékeket helyezi előtérbe. Olyan kép rajzolódik ki, amely nem meglepő az információs szakemberek számára, mivel kétség kívül közel áll a saját magukról kialakított elképzeléshez.

(Autoref. alapján)

97/372

MARSHALL, Jennifer: *Librarianship as a profession in Italy = J.Librariansh.Inf.Sci.* 29.vol. 1997. 1.no. 29-37.p. Bibliogr.

A könyvtári pálya szakmai elismertetésének hiánya Olaszországban

Besorolás -személyzeté; Felmérés; Könyvtárosutánpótlás; Könyvtárosi hivatás; Könyvtárosképzés -felsőfokú

A szerző azt tanulmányozta, hogy Olaszországban a könyvtárosságot mennyire tekintik hivatásnak és mennyire ismerik el az olasz könyvtárosok szerepét professzionális feladatnak. Megállapítja, hogy mivel ez a munka szakmai is-

mereteket és felsőfokú képzést igényel, az olasz kormányoknak el kell ismernie azt a szaktudást és tanulást, ami e hivatás gyakorlásához szükséges. Ezzel szemben hivatalosan még mindig nem fogadják el az egyetemi diplomákat. Így a könyvtártudomány tanulmányozásához hiányzik az ösztönzőerő, ennek következtében a hallgatók csak néhány tárgyat választanak e területről, és nem szándékoznak diplomát szerezni. A helyzet csak akkor változhat, ha az Európai Közösség nyomást gyakorol az olasz könyvtári rendszerre, hogy igazodjon az Európa többi részén szokásos gyakorlathoz, és így majd szükségesé válik, hogy mindenki ugyanazt a színvonalat érje el.

(Autoref.)

97/373

HOWORKA, Boleslaw: Karta Bibliotekarza? = Bibliotekarz. 1997. 5.no. 11-12.p.

Könyvtáros charta?

Könyvtáresetika; Könyvtárosi hivatás

Lengyelországban számos foglalkozásnak-hivatásnak van chartája, azaz foglalkoztatási pragmatikája, rendtartása. Ilyen foglalkoztatási kötelezettségeket és jogokat tartalmazó dokumentummal rendelkeznek pl. a pedagógusok, a bányászok, az erdészek, a postások. A rendtartás bizonyos elemei megtalálhatók a felsőoktatási intézményekkel, a népművelőkkel, a tudományos akadémiái munkatársakkal kapcsolatos jogszabályokban is. A legáltalánosabb e tekintetben a munka törvénykönyve, amely Lengyelországban a Munka kódexe címen ismeretes.

Ennyi rendtartás láttán a könyvtári eszmefuttatásokban és vitákban állandóan felmerül: hasonló chartát kellene kimunkálni a könyvtárosok számára is. Aztán ad hoc bizottságok alakulnak, ülésorozatok kezdődnek, mígnem elhal az „x”-dik kezdeményezés is.

Ki kell mondani végre: átfogó, valamennyi könyvtáros számára alkalmazható rendtartás nem dolgozható ki. Részint azért nem, mert a jelenlegi parlamenti klíma semmiféle hasonló dokumentum kimunkálását és „szentesítését” nem

tartja szükségesnek. Részint pedig azért is, mert a könyvtáros gyakorlatilag minden emberi tevékenység típus körében megtalálható, mégpedig kisebb-nagyobb mértékben más és más feladatokkal. Különben ezek a részben más feladatok megfogalmazást nyerhetnek – és nyernek is – a könyvtárosok által szolgált különböző szakmák rendtartásaiban. Így a felsőoktatási, a közművelési, a tudományos akadémiái stb. joganyagban az e keretekben foglalkoztatott könyvtárosok kötetelméről és jogairól is szó esik. Más kérdés: mindig helytállóan-e. Ám a téves vagy hiányos szabályozásokat nem egy könyvtáros szakmai chartával kell kiküszöbölni, hanem a vonatkozó speciális dokumentumok módosításával.

Mindössze azt kell megkísérelni, hogy az új könyvtári törvénybe olyan passzusok kerüljenek bele, amelyek leírják: kinek van joga arra, hogy könyvtárosnak tekintse, illetve hogy ki láthat el könyvtárosi feladatokat. A 2000-ig szóló tudományos-műszaki információs fejlesztési terv (ld. a 359. sz. tételt) is tartalmaz ilyen feladatot a szak-tájékoztatók vonatkozásában. Azonban sem ott, sem itt nem lesz könnyű a célkitűzések való megvalósulását.

(Futala Tibor)

97/374

BRITZ, J.J.: Technology as a threat to privacy: ethical challenges and guidelines for the information professional = Microcomp.Inf.Manage. 13.vol. 1996. 3-4.no. 175-193.p. Bibliogr.

A technológia és a magánjellegű információk biztonsága: irányelvek információs szakemberek számára

Adatvédelem; Információtechnológia; Könyvtáresetika

A technológia fejlődése és széles körű alkalmazása új etikai és jogi problémákkal szembesítette az információs szakembereket, összefüggésben az információhoz való hozzáférés jogával, a magánszférához való joggal és a szellemi tulajdon védelmével.

A fentiekre való tekintettel igyekszik a szerző olyan alapfogalmakat tisztázni, mint az egyes

cselekedetek etikai tartalma, az információk technológia, a magánélethez-magánszférához való jog és határai, a magáninformációk kategóriái (úgy mint magánközlemények, személyes információk, a saját testre, egészségi állapotra vonatkozó, valamint a tulajdonnal kapcsolatos információk). A magánszféra kijelölésének feltétele az erre vonatkozó kifejezett akarat.

A technológia legfőbb etikai kihatásai három területen jelentkeznek: a hozzáférhetőség, illetve a hozzáférés megtagadása, az információ kezelése, illetve manipulálása, és az információ minősége. Az információ feldolgozását semmiképpen sem lehet etikailag semleges folyamatnak tekinteni.

A technológia használatának hatása az emberek magánéletére több területen is megmutatkozik. Így például a munkahelyeken a dolgozók elektronikus megfigyelése, az e-mail üzenetek elolvasása, a személyes adatokat tartalmazó adatbázisok összeolvasztása, a vásárlói kártyákba épített chip által rögzített információk felhasználása, a komputeres kalózkodás, stb.

A magánjellegű információk feldolgozására nagy információs vállalkozások alakultak ki, amelyeket a törvényhozás még nem szabályozott kellőképpen a magánszféra védelmében.

Az információs szakember fő etikai kérdései: milyen személyes és magáninformációkat jogosult gyűjteni; az ilyen információk bizalmas kezelése; az információ pontossága; milyen célokra lehet felhasználni az információt; annak a személynek a jogai, akire az információk vonatkoznak; a személyes és magáninformációk felhasználása az illető személy tudta nélkül.

Az információs szakembernek adható irányelvek megfogalmazásakor két aspektusra kell figyelemmel lenni: 1. a személy autonómiájának és szabadságának elismerése, 2. a jogi irányelvek nem szabályozzák mindenben a gyakorlat etikai kérdéseit. (A jogi irányelvekhez annyit lehet hozzáfűzni, ha egyszer valamely személyes vagy magáninformáció nyilvánossá vált, ettől kezdve már nem magánjellegű.)

A fenti megfontolások alapján gyakorlati irányelveként a következők szolgálhatnak:

– az információs szakembernek abból kell kiindulnia, hogy ügyfele minden személyes és magáninformációt bizalmasnak tekint;

– az ügyfélnek rendszeresen hozzá kell tudni férnie az információs szakember által kezelt

személyes és magáninformációihoz, azok pontossága végett;

– a szükséges óvatossággal kell eljárni a személyes és magáninformációk egy másik adatbázissal való összeolvasztása során (az ügyfél hozzájárulása, a betekintés biztosítása, tájékoztatás a célról és a használatról stb.);

– az információs szakembernek értesítenie kell az ügyfelet minden személyes és magáninformációjának szándékolt felhasználásáról, hogy engedélyezze vagy megtiltsa azt, vagy korábbi engedélyét visszavonhassa;

– magánjellegű információ nem gyűjthető meghatározott cél nélkül;

– minden személyes és magáninformációt meg kell semmisíteni, ha már nincs rá szükség abból a célból, amelyre gyűjtötték;

– ha egy szolgáltatást vagy terméket a személyes információ alapján tagadnak meg valakitől, akkor ennek okát ismertetni kell az illetővel (pl. hitel megtagadása);

– a magáninformációt a szükséges mértékben bizalmasan kell kezelni,

– a magánszférát illető gyakorlat elvi alapjait az információk kategóriái, a bizalmasság mértéke, az információ használatának céljai, az információ pontosságának biztosítása szerint kell kialakítani.

(Papp István)

Oktatás és továbbképzés

97/375

OWENS, Ian – WOOD, Frances – WILSON, Tom et al.: Training information service specialists in the less-favoured regions of the European Union (TRAIN-ISS): the diploma/MSc programme at the University of Sheffield = Educ.Inf. 15.vol. 1997. 1.no. 17-25.p.

Információs szolgáltatási szakemberek képzése az Európai Unió kevésbé fejlett országai

számára: diplomát, majd magiszteri fokozatot nyújtó képzés a Sheffieldi Egyetemen

Dokumentálóképzés -felsőfokú; Támogatás -más országnak

A tanulmány a TRAIN-ISS elnevezésű program megvalósulását mutatja be a Sheffieldi Egyetem Információtudományi Tanszékén. Az elsődleges cél az volt, hogy képzést nyújtsanak az Európai Unió kedvezőtlenebb helyzetű országaiból származó információs szakembereknek. 32 hallgatót toboroztak Spanyolországból, Portugáliából, Görögországból, Írországból, Olaszországból és a volt NDK területéről. A szervezők – a sheffieldi intézményen kívül a portugál Instituto Nacional de Engenharia e Tecnologia Industrial Ipari Információs Központja (INETI/CITI) – az Európai Unió gyakorló információs szakembereinek és akadémikusainak bevonásával dolgozták ki a tantervet. A kurzus két féléven át tartott az 1994/95-ös tanévben, a cél diplomaszerezés volt az elektronikus információk kezelése területén. A szakmai gyakorlatot a fejlettebb tagországok nagy tapasztalatokkal rendelkező információs vállalkozásainál szervezték meg. Akik sikeresen elvégezték a tanfolyamot, a magiszteri (MSc) fokozat megszerzéséig folytathatták tanulmányukat. A sikeres tanfolyamok igazolták a European Masters Programme megvalósíthatóságát.

(Autoref.)

97/376

CHMIELUS, Claudia: Die Magistra/der Magister für Informationsberufe in Österreich = Bibliotheksdienst. 31.Jg. 1997. 5.no. 807-811.p.

Tájékoztatóstudományi szakemberek felsőfokú képzése Ausztriában

Dokumentálóképzés -felsőfokú

A burgenlandi Eisenstadtban (Kismarton), az Eszterházy kastélyban működő főiskolán az 1997/98 tanévtől informatikai alapozású közös stúdiumot indítanak az információs szakemberek

és dokumentátorok, a tudományos és a közművelődési könyvtárosok valamint a levéltárosok részére. Előzmény: szakértői csoportok kidolgozták e szakmák pályaképét és munkaköreinek leírását, megállapították a várható munkaerő-szükségletet.

A stúdium 8 szemeszteres. Az első 4 szemeszter („alapstúdium”) a közös informatikai alapozásé, a további 4 szemeszterben („főstúdiumok”) a képzés a szakmai irányultságok szerint négyfelé ágazik. Az 5-6. szemeszter az egyes szakterületek elméleti alapozását adja, erre épül a 7. szemeszter gyakorlata és a 8. szemeszter diplomamunkája.

Az alapstúdiumok (1-4. szemeszter) fő területei: információs szakterületek; telematika, új médiák; üzemgazdasági és gazdaságossági alapismeretek; idegen nyelvek, (köztük: „nemzetközi angol”) és idegen nyelvű szakterminológia, menedzsment technika.

Az 5-6. szemeszter ismeretanyagának súlypontjai:

1. Információ és dokumentáció

- Üzemi információs menedzsment,
- szakspecifikus információ-közvetítés (kereskedelem, jog, politika, technika, orvostudomány, természettudományok, műzeumok),
- szakspecifikus dokumentáció (média-dokumentáció, műszaki-orvosi dokumentáció, művészi és múzeumi információ és dokumentáció,)

2. Tudományos könyvtárak

- a formai dokumentumfeltárás szabályai és azok számítógépes alkalmazása,
- a tartalmi dokumentumfeltárás szabályai és azok számítógépes alkalmazása,
- az állomány megőrzésének technikája és módszerei, a médiák konverziója,
- történeti állományok kezelése.

3. Közművelődési könyvtárak

- irodalom, olvasás,
- gyermek- és ifjúsági médiák, gyermek- és ifjúsági könyvtárak,
- (nyilvános) speciális könyvtárak.

4. Levéltárak

- egyetemes és osztrák történelem, 19-20. század,
- az alkotmány- és a közigazgatás története Ausztriában,

- levéltári és irattári ismeretek, forrásismeret, forráskritika az osztrák történelem tanulmányozásához,
- segédtudományok (heraldika, geneológia stb.)
- latin és francia nyelv.

Az Oktatáskutató Intézet elemzése szerint az így kiképzett pályakezdők iránti szakmai igény évi 120 fő. Ezzel szemben az induláskor engedélyezett létszám 60 hallgató. Várakozással fogadták a képzés hírére a tudományos könyvtárakban, bár még nem tisztázott a végzettség szakmai besorolásának kérdése. Ugyancsak érdeklődnek az új képzési forma iránt a közművelődési könyvtárak képviselői. Úgy vélik, hogy az integrált képzés a szakmai pályáképre is fel-emelően fog hatni. (Jelenleg is folyik ugyan Ausztriában szakképzés a közművelődési könyvtárak részére, nem rendezett azonban ennek jogi szabályozottsága.) A dokumentátorok képzése eddig zömében munka melletti hathónapos kurzus keretében történt, a dokumentációs intézmények szintén számítanak az Eisenstadtban képzett végzős hallgatókra. Egyedül a levéltárosok kapcsolódtak ki jelenleg a várakozók közül, az ő utánpótlásukat ui. a Történettudományi Intézet hároméves posztgraduális képzése jelenleg kielégíti.

(Katsányi Sándor)

97/377

RUSCH-FEJA, Diana: Librarian education for utilizing new technologies including networked information sources = Res.Sharing Inf.Netw. 12.vol. 1997. 2.no. 31-47.p.

A könyvtárosok képzése az új technológia használatára (beleértve a hálózati információforrásokat)

Információtechnológia; Könyvtárosképzés, dokumentálóképzés; Munkafolyamat; Oktatási anyag; Számítógép-hálózat

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER,

Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N.Y. 13904]

1995-ben az új technológia hatása leginkább a külső adatbázisokban folytatott információ-visszakeresésben, a CD-ROM-technológiában, a külső információkhoz/adatokhoz/szolgáltatásokhoz való hálózati hozzáférésben mutatkozott meg, de a könyvtári munka minden területét (a tájékoztatást, a könyvtárközi kölcsönzést, a gyarapítást, a feldolgozást, a kölcsönzést) érintette.

Új feladatok is megjelentek a könyvtárakban: Internet-szerver felállítása; a könyvtár katalógusának hozzáférhetővé tétele az Interneten; WAIS keresőautomaták használata; tematikus és egyes használóknak szánt csatolások (linkek) létrehozása.

A gyakorló könyvtárosoknak gyakorlati képzésre és továbbképzésre van szükségük ahhoz, hogy helyt tudjanak állni a megváltozott technikai feltételek közepette, be tudják hozni technológiai lemaradásukat. Igen fontos, hogy az új készségek elméleti elsajátítása kellő gyakorlással (learning by doing) párosuljon. Bebizonyosodott az is, hogy a gyakorlatban szerzett tapasztalatok többnyire igen egyoldalú ismereteket eredményeznek.

A képzésnek és továbbképzésnek igen sok formája van.

Az elektronikus vitafórumok különösen a kis- vagy egyszemélyes vagy távoleső könyvtárak munkatársai számára jelentenek továbbképzési lehetőséget. – A kevésbé formális képzési alkalmak, például a fejlett könyvtárakban tett személyes látogatás, a csereprogramok, az egy hónaposnál hosszabb egyéni tanulmányutak jelentőségét gyakran alábecsülik a továbbképzésben. – A formális továbbképzés helyszínei legtöbbször a könyvtárosképző intézmények. Az Amerikai Könyvtári Egyesület (ALA) által jóváhagyott kurzusokat a munkáltatók el is ismerik az előléptetéseknel. – Továbbképzési lehetőségeket kínál az Internet is (Roadmap és hasonló levelező kurzusok). – A műhelymunkák kiváló alkalmat adnak a továbbképzésre, különösen, ha megfelelő a számítógépes felszereltség (ha két főnek jut egy gép). A konferenciákon inkább elméleti kérdések kerülnek szóba.

A cikk kiragadott német, és kisebb mértékben amerikai példákkal illusztrálja az új technológia oktatásának gyakorlatát: a meglévő kurzusok kibővítését, a hálózati technológiai ismeretek elméleti és gyakorlati oktatását, a számítástechnikai jártasság elsajátításának megoldásait, az oktatási modulok összetételét, a hallgatók körében folyó projektmunkát, köztük a szakdolgozatok szerepét.

(Hegyközi Ilona)

97/378

WOODWARD, Jeannette: Retraining the profession, or, over the hill at 40 = Am.Lib. 28.vol. 1997. 4.no. 32-34.p.

A szakma újraképzése, avagy „idős” könyvtárosok és az információtechnológia kihívásai

Információtechnológia; Személyzet; Továbbképzés

A szerző azt a kérdést járja körül, hogy öreg fejjel is megtanulhatók-e a számítógépes ismeretek, s hogy érdemes-e pénzt és energiát fordítani az idősebb kollégák továbbképzésére.

A könyvtárvezetők gyakran előnyben részesítik a fiatalokat, úgy vélvén, hogy tovább profitálhatnak a fiatal dolgozó betanításából. Ez azonban csalóka, hiszen a fiatalok könnyebben otthagyják a könyvtárat, hogy másutt próbáljanak szerencsét, míg az idősebbek lojálisak a munkahelyhez.

A számítógépes ismereteket ugyanúgy el lehet sajátítani, mint bármi más, és a könyvtárosok általában is könnyebben tanulnak, mint más szakmák képviselői.

A pedagógusokhoz hasonlóan, akiknek bizonyos időszakoként újra és újra vizsgát kell tenniük, ha nem akarják elveszíteni tanári oklevelüket, a könyvtárosok rendszeres továbbképzését is ösztönözni kellene. Minden munkaköri leírásban meg kellene határozni a szükséges számítástechnikai ismereteket, illetve az elvégzendő tanfolyamokat, és megfelelő időt kell biztosítani az így meghatározott szint eléréséhez. A

munkaköri leírásokat 2-3 évenként felül kellene vizsgálni, korszerűsítve a számítástechnikai követelményeket. A továbbképzéshez külön pénzereteket kell szerezni. (A felsőoktatási könyvtárakban előny, hogy a saját intézményben is tovább lehet tanulni. De a közművelődési és szakkönyvtárak is építhetnek a közeli felsőoktatási intézményekre, hiszen egy egyszemeszteres kurzus tartalmasabb, és gyakran olcsóbb is, mint az 1 napos gyakorlati tanfolyamok (workshopok). A tanteremben eltöltött idő részét kell hogy képezze a könyvtáros rendszeres munkaidejének. Az oktatást a legmagasabb prioritássá kell tenni.

Azokról az idősebb könyvtári dolgozókról sem szabad lemondani, akik úgy érzik, már nem tudnának lépést tartani a fejlődéssel. El kell velük beszélgetni, biztatni kell őket a továbbtanulásra, önképzésre. Ha megszerzik a hiányzó számítástechnikai ismereteket, gazdag tapasztalataik ismét nyilvánvalóvá válnak, és maguk is részt vehetnek a fiatal munkatársak képzésében.

(Mándy Gábor)

97/379

MEADOWS, Jack – YATES-MERCER, Penny – McVEY, Dennis: The training of library and information staff in the handling of online electronic journals = J.Inf.Sci. 23.vol. 1997. 2.no. 163-167.p.

A könyvtári-tájékoztatói személyzet képzése az online elektronikus folyóiratok kezelésére

Elektronikus folyóirat; Továbbképzés

Bár az elektronikus folyóiratok közvetlenül hozzáférhetők, a könyvtárosok és tájékoztatói szakemberek jelentős segítséget tudnak adni az olvasónak, pl. a releváns publikációk megtalálásában. A tudományos folyóiratok gyakran jelentős összegekbe kerülnek, ésszerű tehát, ha az intézet könyvtára szerzi be és teszi hozzáférhetővé azokat. A felsőoktatási könyvtárak azzal is kapcsolódhatnak az elektronikus publikáláshoz, hogy részt vesznek az egyetemi-főiskolai társulásokban (ami egyben a folyóiratok archiválását is biztosítja).

97/380

BALÍK, Vojtech: Asociace knihoven České republiky; zamestnavateľské združenie knihoven = Čtenář. 49. roč. 1997. 3.no. 82-85.p.

**A Cseh Köztársaság Könyvtárainak Egyesü-
lése: az alkalmazók könyvtári társulása***Egyesület -könyvtári -nemzeti; Érdekvédelem*

1997. január 15-én 71 cseh könyvtár és tájékoztató intézmény új könyvtári szervezetet alakított Asociace knihoven České republiky (a Cseh Köztársaság Könyvtáregyesülete) néven.

Az új munkaadói szervezetnek kiegészítő szerepe van a már működő könyvtári szervek között. A Svaz knihovníků a informačních pracovníků (SKIP, Könyvtárosok és Tájékoztatói Dolgozók Szövetsége) a könyvtárosok szakmai egyesülete, amelynek fő feladata a könyvtári tevékenység és a szolgáltatások mint olyanok, a szakmaiság, a könyvtáresetika képviselése, szakmai, továbbképző és társadalmi akciók szervezése. A Sdružení knihoven CR (SDRUK, Cseh Könyvtárak Egyesülete) elsősorban koordinálni kívánja a könyvtárak tevékenységét a szolgáltatások terén. Az Ústřední knihovnická rada (ÚKR, Központi Könyvtári Tanács) a kulturális miniszter tanácsadó szerve.

Az Egyesület jogi személyek szövetsége, tagjai lehetnek akár önálló, akár nem önálló jogi személyként működő könyvtárak. Az alapító tagokon kívül bármelyik könyvtár bármikor csatlakozhat. A tagok a könyvtárban foglalkoztatottak számának megfelelő mértékű, nyolc fokozatú skála szerint megállapított tagsági díjat fizetnek. Az egyesület a munkaadói egyesületek szövetsége kulturális szekciójának tagja. Feladata a könyvtár mint intézmény jogi és társadalmi státusának megerősítése, a könyvtárak gazdasági, jogi, szakmai és egyéb érdekeinek képviselése. Foglalkoznia kell a könyvtári alkalmazottak munkajogi és bérezési helyzetével, illetve ennek jogi szabályozásával is, valamint ezzel összefüggés-

A részvételhez megfelelő képzésre van szükség. Ehhez a képzéshez egy speciális képzési program (InfoTrain) keretében három egyetem (Loughborough University, University of South Australia, City University London) speciális elektronikus folyóiratot hozott létre.

A cikk a folyóiratok előállításának négy összetevője (cikkek beszerzése, szerkesztés és lektorálás, megjelenítés és terjesztés, hozzáférés) közül a szerkesztéssel és a hozzáféréssel foglalkozik. Ismerteti a képzésben részt vevő hallgatók összetételét (első- és másodéves könyvtárszakos főiskolások, egyetemi szintű informatikai képzésben részt vevők). A kötelező, módszeres bevezető kurzus után a hallgatókat érdeklő kérdések tisztázására, kívánságaik figyelembevételére is mód volt. A programot 1993-ban tervezték, a WWW és a Windows-jellegű grafikus használói felületek közegében (amiből némi nehézség is adódott, mivel nem mindenütt voltak meg az anyagok fogadásának technikai feltételei).

A folyóiratszámok tartalmát a három egyetem adta össze, a grafika jó részét az ausztrálok szolgáltatták. A hallgatókat kisebb csoportokba osztották (3-5 fő), s a tartalom-megbeszélések után értékelő kérdőíveket töltettek ki, értékelniük kellett az olvasott cikkeket, gyakorolták az online hozzáférést, a tartalmi összefoglalások olvasását, tanulmányozták az elektronikus forma előnyeit és korlátait.

Az anyagokat gépeléssel, illetve digitalizálással (szkennerrel) vitték be. A digitalizált szövegek felismerésének (OCR) hatékonyságáról a hallgatók nem voltak meggyőződve. A tartalmi összefoglalásokat könnyen lehetett olvasni, de belőlük nehéz volt megítélni a cikkek hasznosságát egy adott olvasói kör számára. Érdekes kérdések vetődtek fel a szövegek stiláris megítélésében, a tartalmi összefoglalások helyi átírásának szerzői jogi konzekvenciáival kapcsolatban. Nehéz volt a program időbeli tervezése. Az egyes számítógépes rendszerek közötti különbségek is okoztak átmeneti nehézségeket (pl. az anyagok letöltése ftp-vel Unix-gépről IBM PC-re).

(Mándy Gábor)

Lásd még 372, 397, 438, 442, 456

ben a könyvtárosképzéssel és továbbképzéssel, a könyvtáros szakma társadalmi presztízsének emelésével.

A cikk közli az egyesület alapszabályának teljes szövegét is.

(Rácz Ágnes)

97/381

CZAJKA, Stanislaw: Czy potrzebnie jest SBP = Bibliotekarz. 1997. 5.no. 3-7.p.

Szükség van-e a Lengyel Könyvtárosegyesületre?

Egyesület -könyvtári -nemzeti

A cikk címének kérdésseltevése provokatív. Természetesen szükség van erre az 1997-ben 80 éves egyesületre, amely mai nevén 34 éve szerepel. Történetében voltak – ugyancsak természetesen – nagy sikerek és nagy fiaskók is, de azért folyamatosan hű képviselője volt a szakma érdekeinek.

Napjainkban az egyesület fennmaradását több sajátosság külön is indokolja, úm. megszűnt a könyvtárügy központi irányítása, meggyengültek a könyvtárügy hagyományos felügyeleti szervei, számos könyvtár szűnt meg, szünetel vagy újjászerveződik, lazábbá váltak a könyvtárközi kapcsolatok, megváltozott az állománygyarapítás feltételrendszere és módja, „beütött” a könyvtári számítógépesítés kora, más értelmiségi rétegekkel együtt a könyvtárosok is az elszegényedés áldozatai lettek.

Így hát különös szükségük is megkövetelik az egyesült működtetését, amelynek ma is 9 ezernyi tagja, mélyen tagolódó szervezete van, s munkájának tartalma a szakma legégetőbb kérdéseinek megoldására koncentrálnak. Például – többek között – a finanszírozás javítására, a kívánatos fejlesztési irányok feltárására, jogszabályozási munkára, a technikai–technológiai korszerűsítésre, a könyvtárközi kapcsolatok erősítésére, folyóiratkiadásra, tapasztalatcserék szervezésére, módszertani munkára.

Jelenleg van több könyvtárosi rétegegyesület is (Lengyel Bibliológiai Társaság, Lengyel Ol-

vasótársaság, Tudományos Tájékoztatási Társaság, Lengyel Iskolák Könyvtáros Tanárainak Társasága). Ezek tagsága részben a Lengyel Könyvtárosegyesület tagjaiból rekrutálódik. Ennek következtében személyileg is adott a köztük fennálló együttműködés. Ugyancsak jól kooperál az egyesület a könyves szakma különféle egyesületeivel–társaságaival.

(Futala Tibor)

97/382

GERASIMOV, B.M. – LÂLÛSKO, N.S. – CVETKOVA, V.A.: Aktual'naâ zadaça – vosstanovlenie nacional'noj sistemy naučno-tehničeskoj informacii Rossii (po materialam konferencii NTI-96) = Naučn.-Teh.Inf. 1.ser. 1997. 2.no. 33-36.p.

Napirendi feladat: az oroszországi nemzeti tudományos-műszaki információs rendszer újjáélesztése (az NTI-96 konferencia anyagai alapján). – A konferencia felhívása az illetékes kormányzati és tudományos szervekhez

Konferencia -nemzeti; Tájékoztatási rendszer

A gazdaság, az oktatás és a tudomány válságos helyzete Oroszországban együtt jár azzal, hogy az ország a informatizáció terén is mind jobban lemarad a világ vezető államaitól. A kormányzat erőfeszítéseket tesz annak érdekében, hogy kiépüljön az információvagyon felhasználásának országos rendszere, ezt az 1996-ban elfogadott, a tudományokról és a tudománypolitikáról szóló törvényben is megfogalmazták.

1996-ban a VINITI (Össz-oroszországi Tudományos és Műszaki Információs Intézet) megrendezte az „Információs termékek, folyamatok és technológia” című 2. nemzetközi konferenciát. A FID égisze alatt lezajlott tanácskozáson 16 ország 150 szervezetének 450 képviselője vett részt. A konferenciakötetben 130 előadás szövege kapott helyett.

Az előadások egy része az orosz információs intézmények tevékenységét mutatta be, ennek alapján a szakemberek meggyőződése,

hogy Oroszországban van esély az egységes információs rendszer létrehozására. A VINITI igazgatója az orosz tájékoztatási intézmények egyesületének megalakítását szorgalmazta. A VINITI elképzelése szerint az összekapcsolódó rendszerek és adatbázisok egységét jelentő nemzeti információs rendszer fő ereje a tájékoztatási központok, tudományos és szakkönyvtárak és az egyéb információs szolgálatok együttműködésében rejlik.

Az elméleti kérdések mellett gyakorlati tennivalók is szóba kerültek. A GBNTB (Állami Nyilvános Tudományos és Műszaki Könyvtár) kezdeményezésére külföldön, a befektetők, kereskedők számára orosz üzleti tájékoztatási hálózatot létesítenek, elsőként az Egyesült Államokban.

Az információs hálózatba bekapcsolódó könyvtárak eredményes tevékenységének feltétele a GPNTB bázisán létrehozandó online közös katalógizálási központ, illetve az Orosz Állami Könyvtárban kiépítendő authority file az orosz szerzőkről és intézményekről.

Az országos információs politika alapját azoknak a jogszabályoknak kell képezniük, amelyek a különféle államigazgatási szervek felelősségét rögzítik az országos információvagyron létrehozásában, megőrzésében és a felhasználók rendelkezésére bocsátásában. Több mint 200 intézmény 600-nál több információs eszközét kell számbavenni. A rendszer működésének legfontosabb feltétele az információs infrastruktúra, amelyet a már meglévő információs infrastruktúra továbbfejlesztésével kell megteremteni. Az államnak meg kell neveznie azokat a legfontosabb területeket, amelyeken az információforrások létrehozására és működtetésére állami költségvetési forrásokat biztosít. Az infrastruktúra egyéb területei az információs piac törvényei szerint kell, hogy kialakuljanak és működjenek.

A konferencia felhívta az orosz kormány és az illetékes állami szervek figyelmét azokra a gyenge pontokra és problémákra, amelyek akadályozzák a hazai tudomány és gazdaság progresszív fejlesztését.

(Rácz Ágnes)

Lásd még 396

KÖNYVTÁRAK ÉS TÁJÉKOZTATÁSI INTÉZMÉNYEK

Nemzeti könyvtárak

97/383

SITTIG, William J.: Collecting, sharing and networking: the role and responsibilities of a national library = J.Lib.Admin. 24.vol. 1996. 1-2.no. 87-101.p. Bibliogr.

Gyűjtés, gyűjtőkörmegosztás és hálózatban gondolkodás: a nemzeti könyvtár szerepe és felelőssége

Alakfelismerés; Egybehangolt állományalakítás; Feladatkor; Gyűjtőkör; Nemzeti könyvtár

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerzhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N.Y. 13904]

A nemzeti könyvtárakat – a hazai és a nemzetközi könyvtárügyben betöltött kiemelkedő és megkülönböztetett szerepük ellenére – is ugyanazok a gazdasági és technológiai hatások érik, mint a többi könyvtár. A tipikus nemzeti könyvtár gyűjteménye alapvetően a nemzeti dokumentumtermést öleli fel, a külföldi anyag másodlagos vagy kiegészítő szerepet játszik.

A cikk bővebben ismerteti a kanadai és a lengyel nemzeti könyvtár gyűjtési gyakorlatát. Korábban mindketten általános gyűjtőkori ambíciókkal rendelkeztek, most azonban kénytelenek voltak számot vetni a realitással. Vissza kellett fogniok gyűjtési gyakorlatukat és új minőségű